

Arkeologisk förundersökning 2013

Herden 4, Simrishamn

BYGGNATION AV NÄTSTATION OCH LEDNINGSFÖRLÄGGNING

RAÄ Simrishamn 25:1, Simrishamns socken, Simrishamns kommun
Skåne län

Arkeologisk förundersökning 2013

Herden 4, Simrishamn

BYGGNATION AV NÄTSTATION OCH LEDNINGSFÖRLÄGGNING

RAÄ Simrishamn 25:1, Simrishamns socken, Simrishamns kommun
Skåne län

Österlenarkeologi

Lars Jönsson

Bellevuevägen 13A

271 32 Ystad

Tel: 070-306 36 04

E-post: info@osterlenarkeologi.se

Webb: www.osterlenarkeologi.se

Arkeologisk förundersökning 2013

Herden 4, Simrishamn

Byggnation av nätstation och ledningsförläggning

RAÄ Simrishamn 25:1, Simrishamns socken, Simrishamns kommun

Skåne län

Österlenarkeologi

Rapport 2013:12

Författare: Lars Jönsson

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: En fåraherde som får symbolisera undersökningen på fastigheten Herden 4

© Österlenarkeologi 2013

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Läge och topografi	5
Syfte och metod	6
Utvärdering av schaktningen	6
Historik	6
Det vikingatida Svimraros	6
Det medeltida Simrishamn	7
... och tiden därefter	7
Östergatan	8
Tidigare undersökningar i närområdet	8
Kv Sumaros år 1975	8
Kv Ålen år 1977	10
Brunnsgatan år 1992	10
Brunnsgatan och Östergatan år 2013	10
Undersökningsresultat	11
A1 – Lerlager (golv?)	13
A2 – Stengrund (hus?)	13
A3 - Lerbotten	14
A4 - Stenläggningar	15
Fyndmaterialet	16
Tolkning	16
Utvärdering	17
Projektorganisation och kvalitetssäkring	17
Referenser	18
Tekniska och administrativa uppgifter	19

Figur 1. Skåne med platsen för Simrishamn markerad med en röd prick. På kartan framgår även den gamla häradsindelningen.

Figur 2. Simrishamn med platsen för undersökningen i fastigheten Herden 4 markerad med en svart stjärna.

Sammanfattning

I samband med nybyggnation av nätstation samt ledningsförläggning ut till Östergatan i Simrishamn, har Österlenarkeologi utfört en arkeologisk förundersökning i form av en övervakning av markarbetena inom fastigheten Herden 4. Arbetet har skett i den nordöstra delen av Simrishamns medeltida bebyggelseområde, registrerat som fornlämning 25:1 i Simrishamn.

Trots avtalad dag när markarbetena skulle genomföras hade schaktningen redan genomförts när antikvarisk personal anlände. Schaktet var dock fortfarande öppet, och viss arkeologisk dokumentation kunde genomföras. Ca 7,5 meter nordväst om schaktets avslutning i sydost fanns, i den sydvästra schaktväggen, ett par på varandra liggande stora stenar. Dessa utgör antingen grunden till ett tidigmodernt hus eller resten av en mur. Omedelbart nordväst om stenarna fanns ett raseringslager med tegelkross och kalkbruk.

Ca 1,75 meter nordost om det sydvästra schakthörnet, ca 1,2 meter under dagens marknivå, fanns lämningarna av en sannolik lerbotten. Ca sex meter nordost om schakthörnet, ca 0,7 meter under dagens marknivå, fanns stenläggningar i två nivåer. Den övre stenläggningen var lagd med relativt stora stenar medan den undre utgjordes av en knadderyta. Stenläggningen kunde följas i en längd av ca 4,25 meter. Möjligtvis är det lämningar efter ett ”strädde” mellan två tomter. I ett lager ovan stenläggningen påträffades några skärvor yngre rödgods. Stenläggningarna kan sannolikt dateras till senmedeltid eller tidigmodern tid.

Inledning

Med anledning av nybyggnation av nätstation samt ledningsförläggning ut till Östergatan utförde Österlenarkeologi en arkeologisk förundersökning i form av en övervakning av markarbetena inom fastigheten Herden 4 i Simrishamn. Fastigheten är belägen i den nordöstra delen av Simrishamns medeltida bebyggelseområde, registrerat som fornlämning 25:1 i Simrishamn.

Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen dnr. 431-7986-2013).

Läge och topografi

Simrishamn ligger vid Östersjön i den sydöstra delen av Skåne. Landskapet runt staden präglas i söder och väster av den omgivande Simrishamnsslättens svagt böljande fullåkerslandskap, i norr av ett backlandskap, samt närheten till havet.

Den aktuella fastigheten är belägen i den nordöstra delen av det medeltida stadsområdet. Nordost och sydost om kv. Herden ligger kv. Sanningen respektive kv. Ålen.

Syfte och metod

Figur 3. Översikt på en del av schaktet inom fastigheten Herden 4. I bakgrunden skymtar Östergatan. Foto från sydväst. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Då den arkeologiska förundersökningen skedde i form av en övervakning av markarbetena hade inga direkta vetenskapliga frågeställningar formulerats inför undersökningen. Men eftersom schaktningen skulle genomföras i de nordöstra delarna av Simrishamns medeltida bebyggelseområde (RAÄ Simrishamn 25:1) var det viktigt att vara observant på om kulturlager och andra arkeologiska lämningar kom att beröras. Det var även betydelsefullt att få kunskap om de arkeologiska lämningarnas bevarandegrad, karaktär, utbredning och datering.

UTVÄRDERING AV SCHAKTNINGEN

Trots avtalad dag när markarbetena skulle genomföras hade schaktningen redan utförts när antikvarisk personal anlände. Schaktet var dock fortfarande öppet, och viss arkeologisk dokumentation kunde genomföras. Vid platsen för nätstationen var schaktet ca 4 x 4 meter stort. Därefter smalnade schaktet av, för att slutligen vara ca en meter brett efter schakthörnet i den sydvästra delen av fastigheten. Schaktet hade en total längd av 37 meter. Det var ca 0,5 meter djupt vid platsen för nätstationen, sedan sluttade schaktet kraftigt mot schakthörnet, där djupet var ca 1,7 meter. I schakthörnet var man även nere på den lägre delen av fastigheten. I schaktets fortsättning mot nordost var schaktdjupet ca 1,10 meter.

Schaktningen utfördes av Anderssons Åkeri och Entreprenad i Ravlunda AB.

Historik

DET VIKINGATIDA SVIMRAROS

Simrishamn omnämns första gången i början av 1100-talet, och då kallas platsen för Svimraros. Enligt ortnamnsforskare betyder ordet ”mynningen vid den långsamt flytande ån”. Förleden Svimra skulle då vara det gamla namnet på Tommarpsån (Wallebom 2006, s. 85). Flera iakttagelser och fynd från området kring Tommarpsåns mynning visar att kustremsan i och omkring Simrishamn utnyttjades från och med yngre romersk järnålder. På ett flertal platser i det medeltida stadsområdet har såväl vikingatida som äldre lämningar påträffats under de kulturlager med lerbottnar som generellt dateras till 1100- och 1200-talen. Lämningarna från vikingatiden, vilka i synnerhet utgörs av spridda härdar, gropar och framför allt kulturlager har framkommit i stort sett över hela det gamla stadsområdet. I enstaka fall har grophus konstaterats (Jönsson 2011, s. 45; Söderberg 2005, s. 316; Wallebom 2006, s. 113ff.).

Figur 4. En massiv guldring från vikingatiden som framkom i samband med muddring i hamnen i Simrishamn år 1882. Ringen är dekorerad med slingrande drakar och andra djur. Foto: Ulf Bruxe/Statens Historiska Museer. Inv nr 7065.

En vackert ornerad guldring bärgades i samband med muddring i hamnen år 1882. Guldringen är 3,2 cm stor och kan enligt Strömberg vara en beslagsring som suttit på en stav. Dess utsida är bukig, och dekoren utgörs av en slinga med bandformiga djur. Ringen anses vara tillverkad ca 950–1050, där ornamentiken uppvisar drag av jellingstil (Strömberg 1963; Söderberg 2001, s. 56; 2005, s. 316; Wallebom 2006, s. 105).

Ända fram till åtminstone 1930-talet fanns en rest sten bakom järnvägsstationen i Simrishamn. På 1750-års karta är stenen markerad som ”Store Sten”. Ulrika Wallebom menar att det kan vara en gravmarkering från vikingatid, kanske en sista rest efter ett större gravfält (Wallebom 2006, s. 108f.).

Sammanfattningsvis verkar det som att stora delar av det medeltida stadsområdet och omgivningarna i närheten utnyttjades för återkommande aktiviteter från yngre romersk järnålder och framåt. Mycket tyder på att aktiviteterna ökade under 900- och 1000-talet. Dessvärre har inga tydliga huskonstruktioner eller andra manifesta strukturer konstaterats, förutom några enstaka gropar, vilket gör det svårt att tolka platsens funktion under yngre järnålder och en bit in i den tidiga medeltiden. Möjligtvis representerar lämningarna och fynden ett säsongsmässigt utnyttjande i samband med fiske, handel, skeppsbyggeri och annat hantverk, kanske kan platsen benämnas som en handelsplats (Callmer 1995, s. 60; Söderberg 2001, s. 56; 2005, s. 316f.; Wallebom 2006, s. 119).

DET MEDELTIDA SIMRISHAMN

Simrishamn tycks i stort sett ha följt samma utveckling från fiskeläge (handelsplats?) till stad som flera andra skånska kuststäder. I staden har det i samband med arkeologiska undersökningar bl.a. påträffats lerbottnar, dvs. grunda lerklädda gropar som ofta anlagts direkt i sjösanden. Lerbottnarna användes i hanteringen av de stora mängder sill som lastades i fiskelägen och städer under 1100- och 1200-talen. I Simrishamn har drygt 400 lerbottnar hittills dokumenterats, vilket innebär att Simrishamn är staden med flest lerbottnar över huvud taget (Wallebom 2006, s. 122ff).

Urbaniseringsprocessen har relaterats till stadskyrkan S:t Nicolai byggnadshistoria. Redan 1161 omnämns kyrkan i skriftliga källorna. Den äldsta kyrkan var troligen ett kapell, identisk med den nuvarande kyrkans kor. Uppförandet av det nya breda långhuset runt år 1200 kan markera stadens tillblivelse (Jacobsson 1982; Wallebom 2006, s. 131ff).

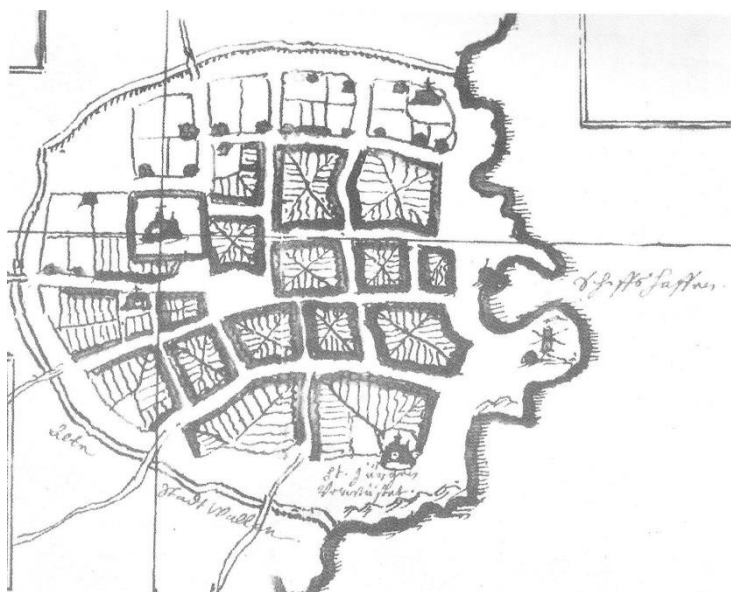
Men trots att Simrishamn bör ha varit en handelsstad redan under 1200-talet nämns Simrishamn inte förrän 1361 som stad i de skriftliga källorna. I urkunder från 1360-talet framgår att Simrishamn vid det här laget har täta kontakter med Hansan, och att tyska handelsmän finns i staden. Det tyska inflytandet i Simrishamn kulminerar då tyska köpmän i början av 1400-talet får rätt att bygga ett eget kapell invid Stortorget. Simrishamn är även en av städerna som 1368 intas av Albrekt av Mecklenburg under kriget mellan Valdemar Atterdag och Hanseaterna. Från att ha varit ett litet fiskeläge drogs således Simrishamn in i en internationell storhandel (Jacobsson 1982; Wallebom 2006, s. 88).

... OCH TIDEN DÄREFTER

Under 1500- och 1600-talen präglades hela Norden av krig och ekonomisk tillbakagång, vilket, trots att stadens köpmän försökte gå över till utskepning av spannmål och hästar, för Simrishamns del innebar problem att klara försörjningen. Staden drabbades även hårt av pesten som grasserade under mitten av 1600-talet. Inte heller Skånes införlivande med Sverige 1658 var lyckosam för Simrishamns del. Svenska kronans ekonomiska politik missgynnade Simrishamn så att staden periodvis var förbjuden att bedriva någon som helst utrikes sjöfart. Inte förrän i slutet av 1600-talet vände lyckan, och simrishamnarna kunde under 1700- och 1800-talen utveckla en alltmer givande handel med spannmål. Det var under denna tid som flera av de stora handelsgårdarna byggdes upp (Wallebom 2006, s. 88).

Figur 5. Sillen gick till längs Skånes kuster under hela medeltiden. Bild ur Olaus Magnus från 1555.

Figur 6. Den äldsta kända kartan över Simrishamn ritades av Johannes Mejer på 1650-talet. I den sydöstra delen av staden är angivet ett S:t Jörgens hospital. Karta ur Wallebom 2006. Originalet finns i Köpenhamn.

ÖSTERGATAN

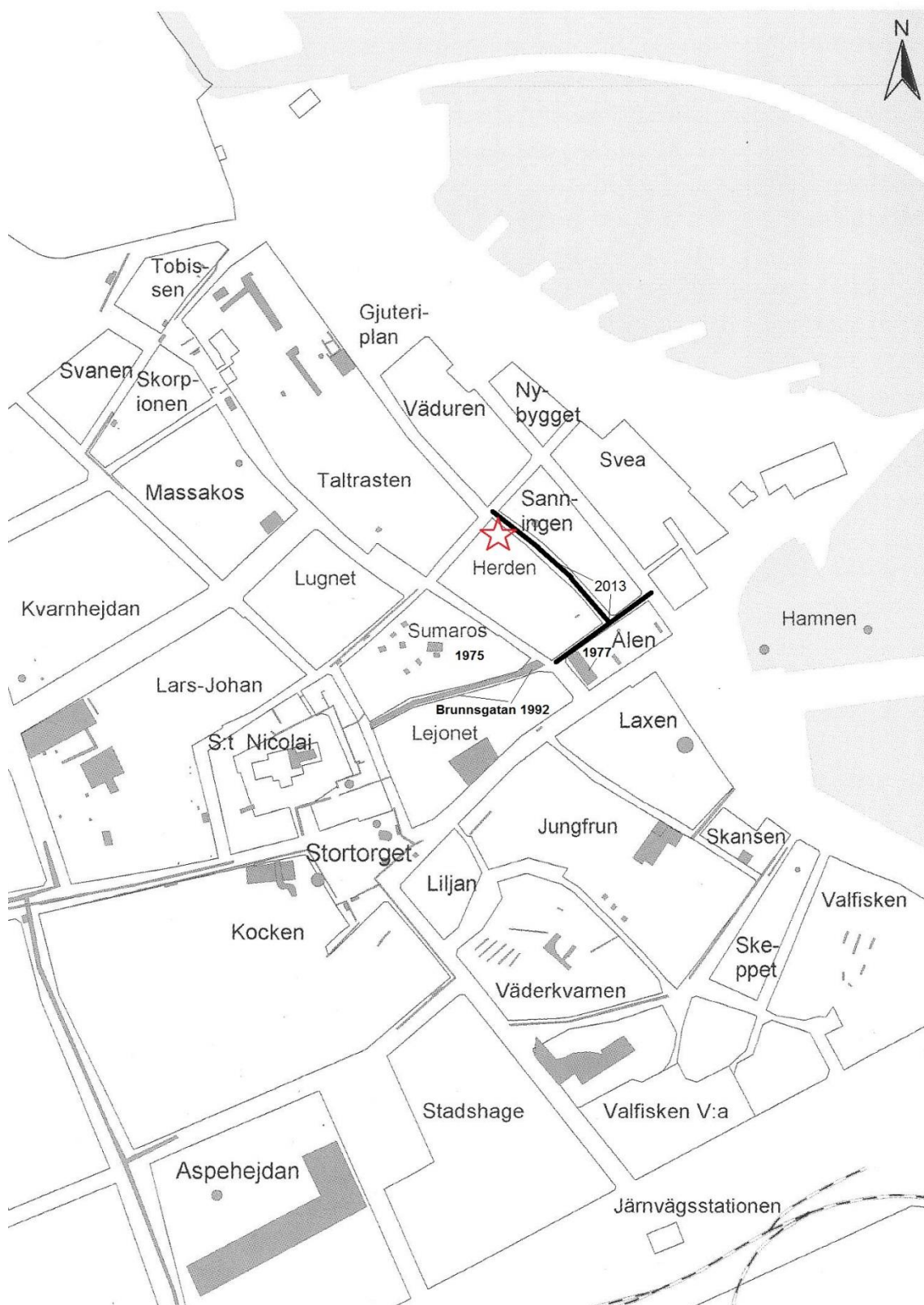
Östergatan hette tidigare Fiskaresträdet, ett namn belagt på en karta från år 1706. Därefter hette gatan Ägatan, innan gatan döptes om till Östergatan. Bebyggelsen öster om Stora Norregatan var långt fram i tiden ganska sporadisk (Lindholm 2000, s. 10).

Tidigare undersökningar i närområdet

KV SUMAROS ÅR 1975

Med anledning av bostadsbyggnation undersöktes sommaren 1975 delar av kv Sumaros. Området som exploaterades var beläget inom tomterna 11-18 i kvarteret. Det undersökta området omfattande ca 45 m².

Inom det undersökta området framkom 19 hela och fragmentariska lerbottnar, två fyndförande kulturlager och sju stolphål. Närmast underlaget låg ett gulbrunt sandlager med enstaka keramikskärvor av förhistorisk typ. Lagret kan sannolikt dateras till järnålder. Över detta fanns ett mörkbrunt sandlager med keramikskärvor från godstyperna östersjökeramik, yngre svartgods och pingsdorf. Detta lager var i sin tur genomgrävt av ett flertal lerbottnar. Lerbottnarna som påträffades utgjordes av gropar av varierande storlek. Lerbottnarna låg tätt sammanpackade och flera av dem fortsatte in i angränsande schaktväggar. Flertalet var dessutom söndergrävda av intilliggande lerbottnar. Fynden i lerbottnarna utgjordes främst av yngre svartgods och enstaka skärvor av godstypen pingsdorf. I en av lerbottnarna påträffades ett silvermynt präglat i Lund av Erik Lam (1137-46), och i en annan lerbotten framkom ett silvermynt präglat i Roskilde av Kristofer I (1252-59) (Jacobsson 1979:1).

Figur 7. Fram till år 2006 hade ett 80-tal arkeologiska utgrävningar genomförts i Simrishamn. Av dessa har de flesta varit små. Platsen för förundersökningen 2013 inom fastigheten Herden 4 är markerad med en röd stjärna. Platserna för de arkeologiska undersökningar som är nämnda speciellt i rapporten är särskilt markerad. Underlag: Ulrika Wallebom, 2006.

KV ÅLEN ÅR 1977

Med anledning av bostadsbyggnation undersöktes hösten 1975 delar av kv Ålen. Området som exploaterades var beläget inom tomterna nr 1 och 2 i kvarteret. Det undersökta området omfattande ca 47 m².

Vid undersökningen påträffades 35 lerbottnar, såväl hela som fragmentariska. Tre olika verksamhetsfaser, klart åtskiljda av vattenavsatta sterila sandlager, kunde urskiljas. Den första fasen representerades av ett mot botten sanden avsatt grått sandlager. I lagret fanns bl.a. vikingatida/tidigmedeltida keramikskärvor. Nästa fas representerades av en serie enkla härdar och ett ljusgrått sandlager. I lagret fanns bl.a. östersjökeramik (äldre svartgods), vilket daterar fasen till tidigmedeltid. I nästa fas tillkom lerbottnarna och ett lager. Lerbottnarna bestod i regel av ganska grunda nedgrävningar och var relativt små. I några av dem påträffades tunna lager med sammanpackade fiskben utmed botten. Keramikskärvorna i lerbottnarna utgjordes undantagsvis av små skärvor yngre svartgods av kugeltopftyp. Den yngsta fasen daterades till 1100-1200-talen (Jacobsson 1979:2).

BRUNNSGATAN ÅR 1992

Med anledning av nedläggelse av vattenledning utfördes i september 1992 en arkeologisk förundersökning i den västra delen av Brunnsgatan. Undersökningen visade spår av förhistoriska aktiviteter inom ett relativt stort område på stranden. Kulturlager från denna period fanns i stort sett längs hela gatusträckningen. Förutom stolphål, härdar och gropar framkom även ett förmodat grophus. En ¹⁴C-datering av träkol från ett lager visar på aktiviteter även under romersk järnålder.

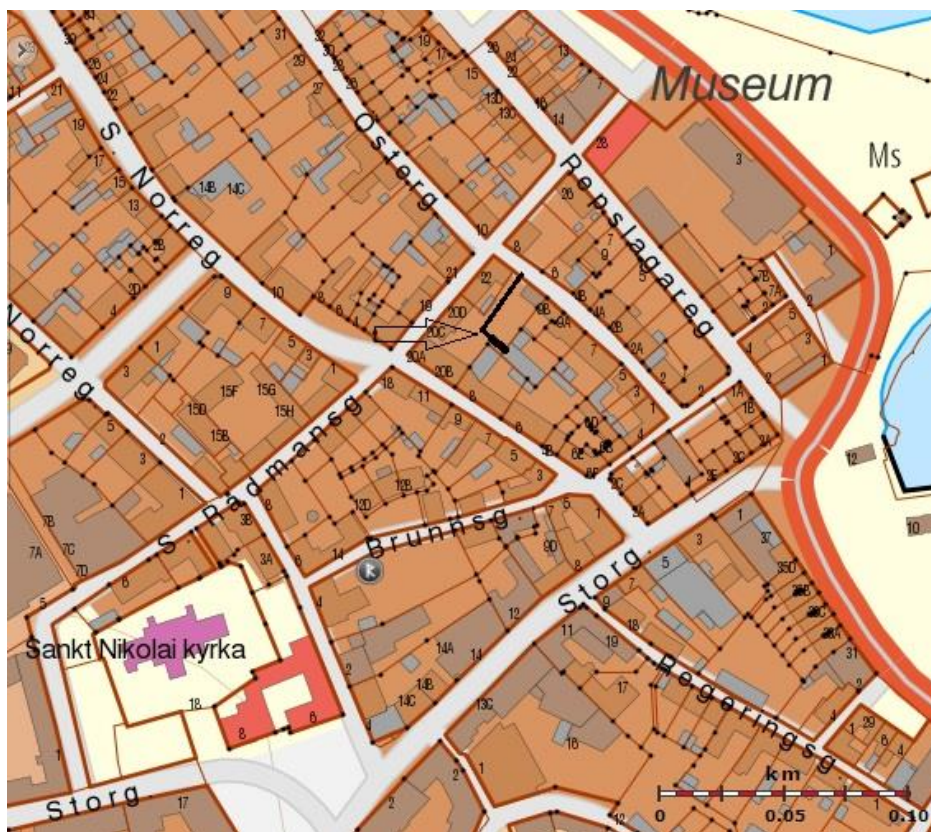
Från tidig- och högmedeltid påträffades bl.a. 22 lerbottnar. Under perioden hög- och/eller senmedeltid anlades Brunnsgatan, där den äldsta gatunivån utgjordes av knadderytor (Söderberg 1993).

BRUNNSGATAN OCH ÖSTERGATAN ÅR 2013

I samband med nedläggning av vattenledning längs med Brunnsgatan och Östergatan utfördes under vintern och våren 2013 en arkeologisk förundersökning.

Ett 69 meter långt schakt grävdes i Brunnsgatan, och ett 92 meter långt schakt grävdes i Östergatan. I båda gatorna låg äldre vattenledningar på ca två meters djup. Dessa upptog ca halva schaktens bredd. I övrigt fanns där orörda arkeologiska lämningar och kulturlager i schakten. De arkeologiska lämningarna och kulturlagren dokumenterades merendels genom sektioner. Ett undantag var en stenläggning i mitten av Östergatan som kunde dokumenteras i plan i en sträcka av sex meter.

Vid undersökningen påträffades 16 fragmentariska lerbottnar, varav sex st. i Brunnsgatan och tio st. i Östergatan, från tidigmedeltid och högmedeltid. Dessa hade föregåtts av svårtolkade lagerbildningar från yngre järnålder och tidig medeltid. Det fanns även bebyggelselämningar från hög- och senmedeltid samt stenläggningar (gatunivåer) från hög- och senmedeltid samt tidigmodern tid. Det noterades även att den södra delen av Östergatan sannolikt varit bebyggd ända fram till början av 1600-talet. Den övriga delen av gatan har dock sannolikt anor tillbaka till 1300-talet. Då anläggs en vällagd och manifest gata i området (Jönsson 2013).

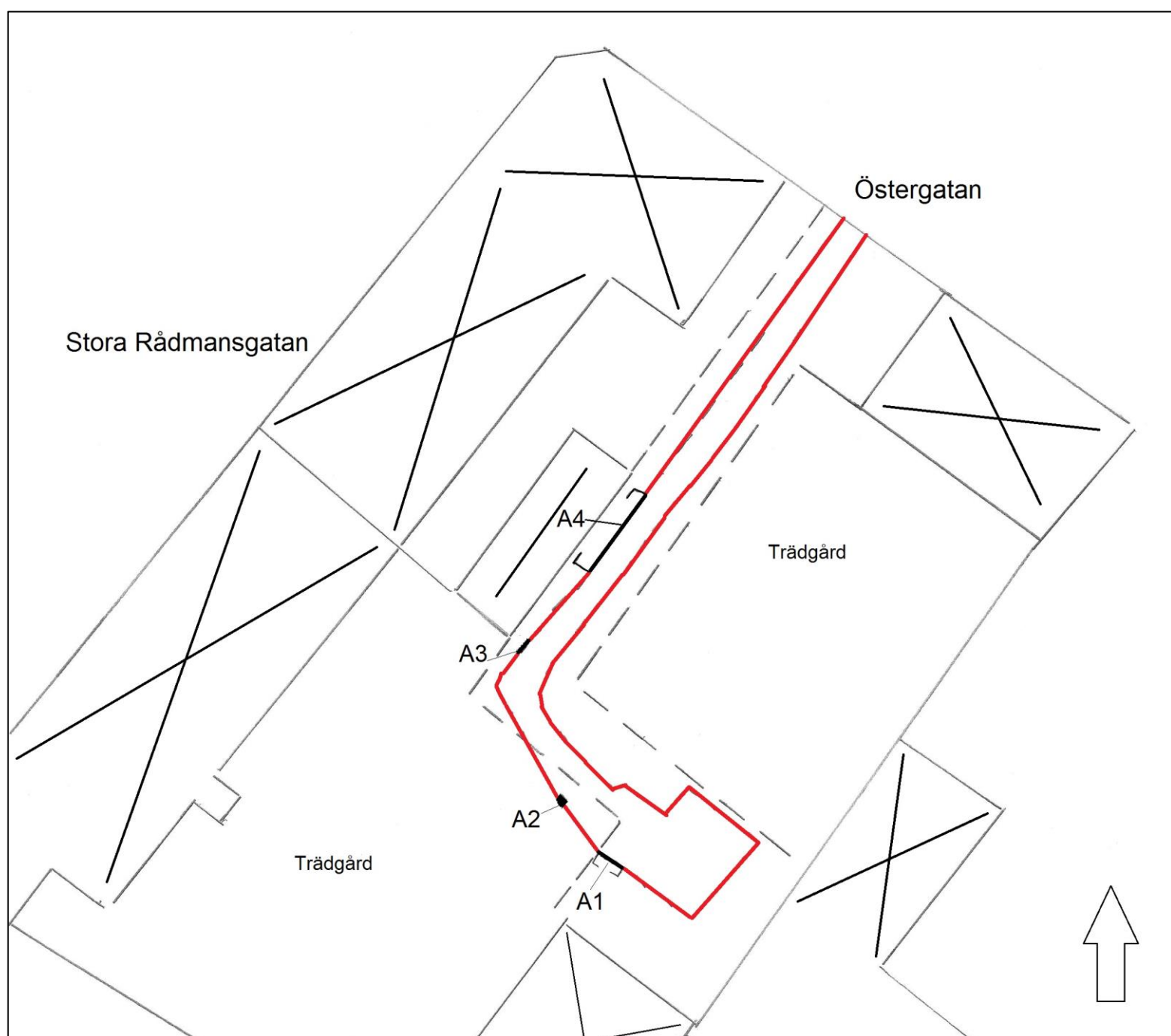

Figur 8. Platsen för schaktet för nybyggnation av nätstation samt ledningsförläggning ut till Östergatan inom fastigheten Herden 4 i Simrishamn. Schaktet är markerat med ett svart streck.

Undersökningsresultat

Med anledning av nybyggnation av nätstation samt ledningsförläggning ut till Östergatan utförde Österlenarkeologi en arkeologisk förundersökning i form av en övervakning av markarbetena i fastigheten Herden 4. En ca 4,25 x 3,75 meter stor yta schaktades av på platsen för nätstationen i den sydöstra delen av fastigheten. Platsen där nätstationen skulle placeras låg på en platta längst in i trädgården, ca 0,7 meter högre än den norra delen av trädgården. Nordväst om schaktet för nätstationen smalnade schaktet av, för att slutligen vara ca en meter brett. Schaktet hade en total längd av 37 meter. Vid platsen för nätstationen var schaktet ca 0,5 meter djupt. Därefter sluttade schaktet kraftigt mot det sydvästra schakthörnet, där botten av schaktet låg ca 1,7 meter under dagens marknivå. I schaktets fortsättning mot nordost var schaktdjupet ca 1,10 meter.

I schaktet framkom fyra arkeologiska lämningar eller anläggningar; ett lerlager (A1), en grundmur (A2), en eventuell lerbotten (A3) och stenläggningar (A4). Dessutom fanns det diverse kulturlagerbildningar i schaktet. Nedan redovisas undersökningsresultatet utifrån schaktets sträckning från söder mot norr.

Figur 9. Översikt på schaktet i fastigheten Herden 4 i Simrishamn. Schaktet är markerat med en röd linje. De arkeologiska lämningarna (A1-4) är markerade med tjocka svarta streck. A4 utgör även platsen för sektion 1 (se figur 15). Skala 1: 250.

A1 – LERLAGER (GOLV?)

Ca 3,75 meter från schaktets sydöstra hörn, strax sydväst om nätstationen, framkom ett ca 0,10–0,15 meter tjockt lerlager i schaktväggen. Leran kunde dokumenteras i en längd av ca 1,25 meter. Lagret låg mot botten av schaktet, ca 0,4 meter under dagens marknivå, och kan utgöra lämningen av ett lergolv.

Figur 10. Ett ca 0,10–0,15 meter tjockt lerlager som eventuellt kan utgöra rester av ett lergolv. Foto mot söder. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

A2 – STENGRUND (HUS?)

Ca 7,5 meter från schaktets sydöstra hörn framkom en stengrund i den sydvästra schaktväggen. Av den förmodade grunden syntes i schaktet två på varandra liggande stora stenar, där den undre sköt fram framför den övre. På den övre stenen fanns det dessutom kalkbruk. Stengrunden var ca 0,5 meter bredd.

Omedelbart nordväst om stengrunden fanns ett ganska kraftigt raseringslager med tegelkross och kalkbruk. Detta sträckte sig från stengrunden och minst 2,5 meter mot nordväst. Raseringslagret har sannolikt ett samband med stengrunden. I raseringslagret fanns en liten glasflaska (fnr. 1), vilken var 9 cm hög och 4,2 cm i diameter. På glasflaskan var det stämplat **Bauer & Co** samt **Berlin S.W.19**. Flaskan kommer troligtvis antingen från ett apotek eller från en kemikalieaffär, och kan utifrån uppgifter i bl.a. tidskriften *Idun* sannolikt dateras till förra sekelskiftets början.

Hur stengrunden skall tolkas är oklart, men den kan utgöra grunden till ett tidigmodernt hus eller resten av en mur mellan två fastigheter. Möjligtvis revs huset eller muren i början av 1900-talet.

Figur 11. Stengrund i den sydöstra delen av fastigheten Herden 4. Foto mot sydväst. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Figur 12. Stengrund i fastigheten Herden 4. I bakgrunden syns moderna bostäder i den sydvästra delen av fastigheten. Foto mot väster. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

A3 - LERBOTTEN

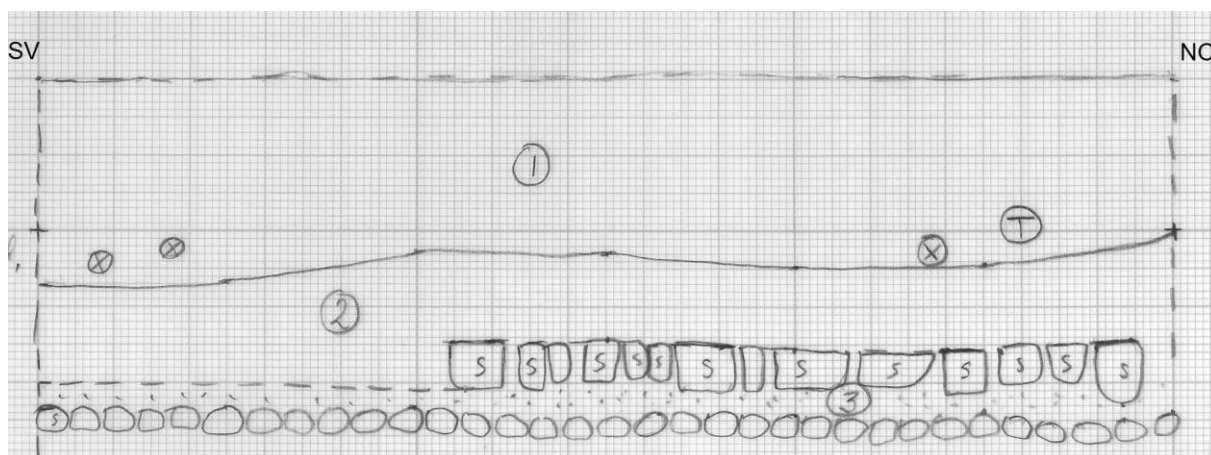
Ca 1,75 meter nordost om det sydvästra schakthörnet, ca 1,2 meter under dagens marknivå, fanns lämningarna av en lerbotten. Lerbotten var skålformad, ca 0,05 cm tjock och kunde dokumenteras i en längd av ca 0,5 meter i schaktväggen. I ett ljusgrått sandigt lager, ca 1,5 meter väster om lerbotten, fanns en keramikskärva av godstypen äldre rödgods (fnr. 2). Lagret, som kunde följas fram till lerbotten, låg direkt på denna. Fyndet av äldre rödgods stöder en datering av lerbotten till högmedeltid (1200-1300-tal) eller äldre.

Figur 13. En lerbotten (A3) i det sydvästra hörnet av schaktet. Pilen markerar platsen för lerbotten. Foto mot norr. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Figur 14. En lerbotten (A3) i det sydvästra hörnet av schaktet. Foto mot norr. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Figur 15. Sektion 1. Kontextbeskrivning: 1. Mörkbrungrå mycket humös sand med inslag av träkol, kalkbruk och tegelkross. I lagret fanns även tre keramikskärvor av godstypen yngre rödgods. 2. Ljusgrå humös sand med inslag av träkol och tegelkross 3. Sättsand. Stenläggningarna är A4; en nivå med större stenar överst och en "knadderyta" nederst. Skala 1:20.

A4 - STENLÄGGNINGAR

Ca 6,25 meter nordost om schakthörnet, ca 0,7 meter under dagens marknivå, fanns stenläggningar i två nivåer. Stenläggningarna dokumenterades i den nordvästra schaktväggen, men kunde även iakttas i den sydöstra schaktväggen. Den övre stenläggningen var lagd med relativt stora stenar medan den undre utgjordes av en "knadderyta". Knadderytan kunde följas i en längd av ca 4,25 meter.

I ett utjämningslager (kontext 1), ca 0,25 meter ovanför den yngsta stenläggningen, fanns tre keramikskärvor av godstypen yngre rödgods (fnr. 3-5). Kontext 1 utgjordes av mörkbrungrå, mycket humös sand med inslag av träkol, kalkbruk och tegelkross. Lagret närmast över den yngsta stenläggningen utgjordes av ljusgrå, humös sand med inslag av träkol och tegelkross (kontext 2). Även detta lager har tolkats som ett utjämnings- eller utfyllnadslager. Tyvärr framkom det inga fynd i detta lager. Mellan stenläggningarna fanns ett lager av sättsand (kontext 3). Knadderytan låg i sin tur på botten av schaktet.

Hur stenläggningarna skall tolkas är oklart, men möjligtvis är de lämningar efter ett "strädde" mellan två tomter, eller en föregångare till Stora Rådmansgatan. Stenläggningarna kan sannolikt dateras till senmedeltid eller tidigmodern tid. Även i Östergatan har det på samma nivå påträffats senmedeltida och tidigmoderna stenläggningar (Jönsson 2013, s. 30f).

Figur 16. Stenläggningar i två nivåer (A4). Foto mot sydväst. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Figur 17. Stenläggningar i två nivåer (A4). Foto mot nordväst. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Fyndmaterialet

Fnr.	Anl	Sektion	Lager	Sakord	Material	Antal	Vikt (g)	Övrigt
32 391:1	1			Miniatyrflaska, innehåll apoteksvätska eller kemikalier	Glas	1	58	I raseringslager bredvid stengrund. På flaskan står Bauer & Co Berlin S.W.19
32 391:2	3			Kanna	Äldre rödgods	1	8	Buk/I lager ovan lerbotten
32 391:3		1	1	Kärl	Yngre rödgods	1	1	Buk/I lager ovan stenläggningen A4
32 391:4		1	1	Kärl	Yngre rödgods	1	7	Buk/I lager ovan stenläggningen A4
32 391:5		1	1	Kärl	Yngre rödgods	1	32	Botten/ I lager ovan stenläggningen A4

Tabell 1. Fyndmaterialet från undersökningen i fastigheten Herden 4 i Simrishamn. Fyndmaterialet har LUHMnr. 32 391.

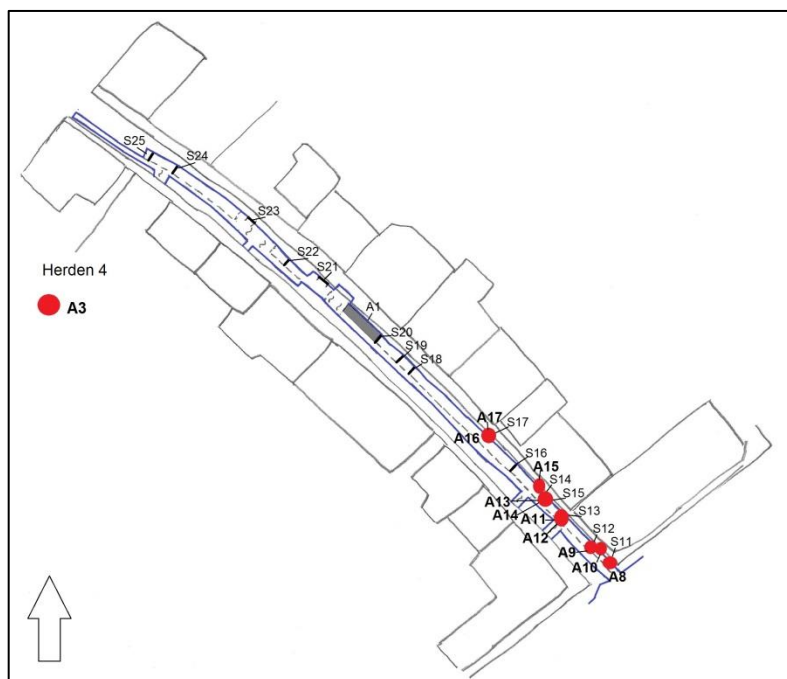
Tolkning

I samband med undersökningen inom fastigheten Herden 4 i Simrishamn kunde fyra arkeologiska lämningar (A1-4) dokumenteras i schaktväggarna. Ca 3,75 meter från schaktets sydöstra hörn fanns ett ca 0,10–0,15 meter tjockt lerlager, vilket dokumenterades i en längd av ca 1,25 meter. Lagret kan möjligtvis tolkas som ett lergolv med oklar datering.

Ca 7,5 meter från schaktets sydöstra hörn framkom en ca 0,5 meter bred stengrund. Av denna syntes två på varandra liggande stora stenar, där den undre sköt fram framför den övre. På den övre stenen fanns det kalkbruk. Omedelbart nordväst om stengrunden fanns ett ganska kraftigt raseringslager, vilket sannolikt har ett samband med stengrunden. I raseringslagret fanns en liten glasflaska, vilken kan dateras till 1900-talets början. Stenarna kan utgöra grunden till ett tidigmodernt hus eller resten av en mur mellan två fastigheter.

Ca 1,75 meter nordost om det sydvästra schakthörnet, ca 1,2 meter under dagens marknivå, fanns lämningarna av en lerbotten. I ett lager omedelbart ovan lerbotten fanns en keramikskärva av godstypen äldre rödgods. Keramikskärvan kan datera lerbotten till högmedeltid (1200-1300-tal).

Ca 6,25 meter nordost om schakthörnet, ca 0,7 meter under dagens marknivå, fanns stenläggningar i två nivåer. Den äldsta stenläggningen, en knadderyta, kunde följas i en längd av ca 4,25 meter. I ett lager, ca 0,25 meter ovanför den yngsta stenläggningen, fanns tre keramikskärvor av godstypen yngre rödgods. Möjligtvis skall stenläggningarna tolkas som ett ”strädde” mellan två tomter, eller som en föregångare till Stora Rådmansgatan. Stenläggningarna kan sannolikt dateras till senmedeltid eller tidigmodern tid.

Figur 18. Lerbottnar som påträffades i samband med en arkeologisk undersökning i Östergatan med anledning av nedläggning av nya VA-ledningar. Lerbottnarna är markerade med röda prickar. På figuren framgår även lerbotten som påträffades i samband med undersökningen i fastigheten Herden 4. Underlag: Jönsson 2013, figur 44. Skala 1:1 000.

Utvärdering

Inom fastigheten Herden 4 i Simrishamn konstaterades lämningar från högmedeltid i form av en fragmentarisk lerbotten. Inom fastigheten påträffades även stenläggningar i två faser. Dessa, vilka troligtvis kan dateras till senmedeltid eller tidigmodern tid, kan utgöra ett "strädde" mellan två tomter, eller en föregångare till Stora Rådmansgatan. Det noterades även en stengrund i den centrala delen av fastigheten. Denna kan utgöra grunden till ett tidigmodernt hus, eller resten av en mur mellan två fastigheter. Ca 2,5 meter sydost om stengrunden påträffades slutligen ett eventuellt lergolv med oklar datering.

Fastigheten Herden 4 i Simrishamn bör således även fortsättningsvis stå under antikvarisk kontroll.

Projektorganisation och kvalitetssäkring

Den arkeologiska förundersökningen i fastigheten Herden 4 i Simrishamn bedrevs av Österlenarkeologi med Lars Jönsson som ansvarig.

Lars Jönsson var projektledare och ansvarade för projektets genomförande och vetenskapliga kvalitet, samt kontakter med Länsstyrelse och uppdragsgivare. Han ansvarade även för rapportarbetet.

Referenser

Litteratur

- Callmer, J. 1995. Hantverksproduktion, samhällsförändringar och bebyggelse. Iakttagelser från östra Sydsandinavien ca 600-1100 e. Kr. Resi, H.G. (red). *Produksjon og samfunn. Beretning fra 2. Nordisk jernaldersymposium på Granavolden 7-10 maj 1992. Varia 30.* Universitetets oldsakssamling, Oslo.
- Jacobsson, B. 1979:1. *Bebyggelselämningar, medeltid. Tomterna 11-18, kv Sumaros, Simrishamn, Skåne.* Arkeologisk undersökning 1975. RAÄ och SHM Rapport Uppdragsverksamheten 1979:59. Stockholm.
- Jacobsson, B. 1979:2. *Bebyggelselämningar, vikingatid-medeltid kv Ålen, Simrishamn, Skåne.* Arkeologisk undersökning 1977. RAÄ och SHM Rapport Uppdragsverksamheten 1979:60. Stockholm.
- Jacobsson, B. 1982. *Simrishamn. Rapport Medeltidsstaden 37.* Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska museer. Stockholm.
- Jönsson, L. 2011. *Tommarp – Kunglig produktionsort och klosterstad* Lund Studies in Historical Archaeology 13. Licentiatavhandling i Historisk arkeologi. Institutionen för arkeologi och antikens historia. Lunds universitet.
- Jönsson, L. 2013. *Brunnsgatan och Östergatan, Simrishamn. Nedläggning av vattenledning.* Arkeologisk förundersökning 2013. RAÄ Simrishamn 25:1, Simrishamns socken, Simrishamns kommun, Skåne län. Österlenarkeologi Rapport 2013:10. Ystad.
- Lindholm, C. 2000. *Gator och strädden i Gamla Simrishamn.* Simrishamn.
- Strömberg, M. 1963. *Järnåldersguld i Skåne.* Forntid och Medeltid 4. Lund.
- Söderberg, B. 1993. *Skåne, Simrishamn, Brunnsgatan, RAÄ 25. VA-ledning. 1992. Förundersökning inom medeltida stadsområde.* Riksantikvarieämbetet Byrån för Arkeologiska undersökningar.
- Söderberg, B. 2001. *Järnålderns Järrestad. Österlen 2001 Tidsresa längs Tommarpsån.* Simrishamn.
- Söderberg, B. 2005. *Aristokratiskt rum och gränsöverskridande. Järrestad och sydöstra Skåne mellan region och rike 600-1100.* Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar. Skrifter No 62. Lund.
- Wallebom, U. 2006. *Simrishamn – Österlens sillastad.* Jönsson, L. & Wallebom, U. (red). *Tommarp och Simrishamn – Österlens medeltida städer.* Simrishamn.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-7986-2013
Österlenarkeologis diarienummer 130010
Arkivnummer 130010

Län Skåne
Kommun Simrishamn
Socken/stad Simrishamn
Fastighet Herden 4
RAÄ-nummer Simrishamn 25:1

Ekonomiska kartans blad 2E1b
Koordinatsystem Sweref 99 TM
N koordinat 6157108
E koordinat 4590169
M ö.h. 4,5 – 2,20 m ö.h.

Fältarbetstid 2013-05-23–2013-06-04
Antal arbetsdagar 3
Antal arkeologtimmar 11

Exploateringsyta 58 kvm
Undersökt yta 58 kvm

Platschef Lars Jönsson
Personal Lars Jönsson
Uppdragsgivare Simrishamns kommun

Tidigare undersökningar Jönsson 2013

LUHMnr: 32 391
Fynd: Äldre rödgods, yngre rödgods, glasflaska
Dokumentationsmaterial: . 1 fältritning i A3, minnesanteckningar samt digitala foton

Kostnader, arkeologi
Administration: 1 200 kr
Fältarbete: 5 400 kr
Rapport: 7 800 kr
Körersättning: 573, 50 kr
Tryck av rapport: 800 kr

Österlenarkeologi

Rapporter 2013

1. Stora Köpinge kyrkogård. Dagvattenledningar runt kyrkan. FU år 2012. Lars Jönsson
2. Simrishamn. Fjärrvärmeledningar i Hamngatan, Skansgatan och Skepparegatan. FU år 2012. Lars Jönsson
3. Köpinge 15:29 m.fl. Spilltryck- och vattenledningar. FU år 2013. Lars Jönsson
4. Backen 1:51. Vik-boplatsen. FU år 2013. Lars Jönsson
5. Backen 1:52, Vik. FU år 2013. Lars Jönsson
6. Gamla Staden 2:3, Ystad. Uppförande av sophus. FU år 2013. Lars Jönsson
7. Vollsjö 31:178, Vollsjö gård. Anläggande av trapphus. FU år 2013. Lars Jönsson
8. Kyrkan 2, Skurups kyrka. Markarbeten i kyrkan. FU år 2013. Lars Jönsson
9. Ingelstad 10:23 m.fl. VA-utbyggnad. AU år 2013. Lars Jönsson
10. Brunnsgatan och Östergatan, Simrishamn. Nedläggning av vattenledning. FU år 2013. Lars Jönsson
11. Slimminge 69:1, Slimminge kyrkogård. VA- och bårhusutbyggnad samt dragning av elkabel. FU år 2013. Lars Jönsson
12. Herden 4, Simrishamn. Byggnation av nätstation och ledningsförläggning. FU år 2013. Lars Jönsson